

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Doctorul Davila.
I. PETROVICI. — Vulturul (poezie).
MIRON ALDEA. — Florica (schiță).
M. PALEOLOGU. — Regăsire (poezie).
IL. CHENDI. — «Anecdote botezate» (Dare de seamă).
MARIA CUNȚANU. — Soldatul (după Chamisso).
N. IORGA. — Socoteală definitivă cu d. Pompiliu Eliade (III).
ST. O. IOSIF. — Dor de țară (daină din Litvania).
I. SC. — Note : Eminescu și cestiunea evreiască. — «România de peste Milcov».
N. I. — Bibliografie.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

Vol. I-II. — Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate 5 lei

Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate 2 lei

Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei

Vol. V. — Zăpise și scrisori domnești 6 lei

2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume 20 lei

3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

DOCTORUL DAVILA

Acum cite-va zile s'a ridicat în fața frumoasei, dar dositei Facultăți de Medicină de la Cotroceni, o statuie generalului-doctor Davila. S'au ținut cu acest prilej cuvântările de rigoare, dar prin meșteșugul de vorbă mai mare sau mai mic al oratorilor de serbătoare se desfăcea neconținut — cum se desfăcea și la discursurile de la îngroparea lui Davila, acum nouă-spre-zece ani — o notă de sinceritate, de caldă recunoștință, de înaltă admirație, de adevărată iubire. Ba încă, pe lângă bătrînii de astăzi ai învățămîntului medical de la noi, a venit de peste Dunărea vrăjmașă, pentru a mărturisi aceleași sentimente de recunoștință, un Bulgar, care și el păstra în amintirile depărtate ale tinereții sale petrecute la noi icoana binefăcătoare a doctorului Davila.

Davila a fost și profesor la Facultatea înainte a căreia se va vedea de acum înaintea chipul său, dar fără îndoială că această Facultate a avut profesori mai străluciți, cărora însă nici un om cu măsură nu se va gândi vre-odată să li ridice o statuie. El a inventat, pe vremuri de holeră în războaie ce se desfășurau și pe pămîntul nostru, vestitele, neplăcutele «picături», care au rămas în farmacopeia romină, dar adevărata holeră trece lesne, în mersul ei ucigător, peste acest dușman, și alții, cari nu sînt meniți la onoruri postume, se pot lăuda cu descoperiri mai frumoase, în cursul cercetărilor lor metodice și stăruitoare. El a scris, înainte de a veni la noi, o bună teză de doctorat despre anumite boale, însă activitatea lui de învățat s'a oprit aici, și marele doctor Davila n'are bibliografie, pe cînd alții cari o au, și încă îmbielșugată, nu vor primi nici un bust măcar dela o posteritate recunoscătoare în piatră cioplită sau în bronz vărsat.

Fără Carol Davila, care e vrednic totuși de gloriificarea ce i s'a făcut, am fi avut, neapărat, o Facultate de medicină, o școală de ve-

terinarie, o școală pentru farmaciști, asiluri pentru copiii schilozi și pentru fetele fără părinți, am fi avut, pentru binele științei, muzee medicale și o grădină botanică. Orice civilizație organizată are nevoie de asemenea așezăminte pentru a răspunde nevoilor ei mai înalte, demnității ei, sau nevoilor practice, zilnice; și noi, pe vremea activității creatoare a doctorului Davila, eram îndreptați, prin necesități geografice, istorice, economice mai tari decît voia oamenilor conducători, spre reproducerea civilizației Apusului. Dar fără inițiativa îndrăzneată, fără lărgimea de vederi, fără talentul de a aduce pe ceilalți la părerile sale folositoare, de a-i încălzi pentru sentimentele sale de iubire a oamenilor, fără priceperea-î, adevărat francesă, de a face multe și trainice lucruri din bani puțini, toate aceste instituții medicale, care sînt *cea mai netăgăduită jaimă a noastră astăzi*, toate aceste stabilimente-model ale miliei de aproapele sărac sau fără de puteri, în care iarăși se vedește ce e mai bun în firea compătimitoare, jertfitoare, a adevăratului Român, n'ar fi fost *atunci*. Și, în grabă năvalnică a popoarelor, care deosebește epoca noastră, în prefacerea văzută cu ochii a țerilor, înseamnă ceva să fi cîștigat un pas mai înainte decît alții. Și, iarăși, toate aceste temeuri de viață orînduite și de mîndrie națională, n'ar fi fost *astfel*.

Căci, în întemeierea care ne-a apropiat de vechia Europă muncitoare și răsplătită pentru munca ei, se descopăr răpede două inari avînturi, despărțite printr'o perioadă de preocupări aproape numai politice. La ultimul avînt aû fost de față și tinerii de astăzi: am auzit și noi vijîitul prin văzduh al ploii milioanei împrumutate, ploaie căzînd pe țarină roditoare ca și pe stîncă goală a trușiei și a interesului particular, și am văzut răsărînd o oaste în stare să apere patria și să-î cîntească numele, școlile elementare ale orașelor și șatelor, drumurile de fier care ne leagă cu lumea și pe care se pot mișca în voie bogățiile noastre, podurile și porturile, în același timp cu palate babilonice, urite și nepractice, pentru lucruri care nu sînt, sau se puteau mulțami cu mai puțin, cu instituții pentru nevoia celui mai zgomotos sau a celui mai folositor în lupta politică. În această vreme cînd anume miniștri te trăgeau de mîneacă pentru a primi ceva din aurul rămas în fundul lăzilor risipei, a întemeia ajunsese o ocupație ministerială care, aducînd laude de organizatori, nu cerea nici jertfe, nici muncă, nici cunoștinți, nici pricepere.

Dar Davila a fundat în alte timpuri, în timpurile umilinții, sărăciei și nepriceperii, cînd puțini înțelegeau, nimeni nu vedea viitorul cu încredere (așteptam a fi anexați din zi în zi) și banii se drămluiau de o mie de ori până să iasă la lumină, chiar pentru cea mai

vajnică nevoie. Atunci nu era în stare să întemeieze, pentru gloriola sa, orî-ce omuleț de rînd care avea una din cheile Vistieriei de împrumut. Davila a venit în țară, ca «Ștab-doctor», doctor militar, în 1853, Mart. În toată Muntenia erau numai cîțiva medici sași, nemți, greci, cari tămăduiau cu arginți pentru folosul lor propriu; școala pentru «felceri», pentru ofițerii sanitari-ajutători a meritosului dr. Crețulescu, trebuise să se închidă, satele trăiau și muriau în voia lui Dumnezeu și a babelor. La 3 April încă, apare în *Buletin* legea pentru organizarea sanitară, care instituie medici de plasă cu un ajutor și un felcer. La 22 Iunie gazeta oficială dă lista celor numiți: Romîni sînt numai printre felceri. Dar în Decembre al anului următor, Davila întemeiază la Mihai-Vodă — o ruină bună pentru orî-ce — «un muzeu de anatomie și chirurgie», pentru studenți, și anume «cu a sa cheltuială». Nu trece mult și Cirmuirea lui Vodă Știrbei iea asupra-și museul, ajuns o școală de «meșteșugul felceriei». Peste doi ani, Davila călătorește în Franța și capătă de la guvernul împăralesc deschiderea pentru absolvenții săi a porților Facultății franceze. Restul a venit de la sine.

Acestea — și altele — s'aû făcut într'o vreme cînd nu se dădeau lefi sau ele erau mici, cînd nu se asigurau pensii, cînd nu se împărțeau decorații, cînd nu erau ziare ca să cînte lauda celor buni pe lingă a celor răi. Și nu merită să fie amintit nici un lucru care nu pornește în inimă curată dintr'o simțire altruistă.

*

Davila era un străin: născut în Parma, crescut în Angers, un străin care n'a avut vreme să învețe românește în peste trei-zeci de ani ce a stat la noi. *El n'a spus nicî o singură dată că ne iubește.*

Dar aici stă al doilea merit al său. Mai târziu aû venit, îmbrățișînd pe toate cărările, sărutînd și aierul romînesc — numai buze la come și brațe deschise; — filoromîni, cari aû făcut bani și aû escaladat situații, căci brațele aveau ghiare și buzele acoperiau fălcî harnice. El, Davila a venit *chemat* și a făcut înzecit isprava pentru care-l chemaseră. Dacă ne-a iubit, ne-a iubit pe urmă, pentru binele pe care ni-l făcuse, — și, mai ales, n'a spus-o nimăruî.

*

Dar el are un al treilea merit, care nu e cel mai mic. El a fost un învățător — ceia ce e mai mult decît un învățat —, un sfătuitoar prin exemplu și un călăuz.

Nu prin discursuri și prin cărți, nu atita chiar prin lecții. Văzutul și nevăzutul *sînt* de o potrivă, și se amestecă neconținut în lucrurile

omenești. Ceî mai mulți îndeplinesc ceia ce se vede, se aude, cade supt simțuri. Dar, la puținii de tot, pe lângă fapta materială, pe lângă orî-ce faptă materială a lor, se mai adaugă ceva, o emanație neconținută a sufletului lor mare și bun, care înalță fapta, o idealizează. Și acest prisos personal, de aur curat, cade adînc în inimă și alcătuiește aici o statuie, pe care numai foarte slab o pot imita pe urmă — cînd se ridică și dacă se ridică — statuile de piatră sau de bronz.

N. IORGA.

VULTURUL

*În aer sus, de cer aproape, cercetător pe-o zare lungă,
Vulturul scrie cercuri line cu aripele nemișcate;
Își rîde el de bieții oameni, ce-acolo nu pot să ajungă,
Zădărnicii de-o slabă minte și 'ngreuițați de vechi păcate.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*E-al lui văzduhul tot cît este... și o pornește înainte...
Aci ca fulgerul se duce, aci ca fluturii să joacă,
Nu i-a rămas nimic a face din ce trecutu-i-a prin minte...
Pentru popas, din depărtare, începe un munte să-i placă.*

*Dar cînd s'apropie n'aude urlatul cel de lighioane
Și între brazi n'alți zărește mulțimi de ziduri înălțate,
În vârful unora sînt turnuri, în latul altora bulcoane...
A înțeles vulturul bine că este-acolo o cetate.*

*Din cale sborul își abate și iar ridică voiniceste,
Dar nu mai știe unde merge, mînat de-o patimă dușmană,
Și se tot duce, se tot duce pînă ce nu se mai zărește...
— Și dînsul plînge paradisuri de unde-a fost luat la goană!*

I. PETROVICI.

FLORICA

— SCHIȚĂ —

În învîrtirea-î fulgerătoare toba fură snopii de grîu, îi zdrumecă și'î aruncă 'n măruntaiele batozei.

Din cînd în cînd scrișnește și urlă ca o fiară întăritată și atunci logofătul Iorgu se 'ncruntă la cei ce bagă la val:

— Resfirați bine snopii, măi!

Pe sub bordul răsfrînt al pălăriei, așezată cam pe sprînceană dreaptă, privirea scăpărătoare a logofătului de moșie lunecă iute ca o săgeată, amenințătoare ca un tăiș de oțel.

Și oamenii adunați la «mașină» muncesc de se spetesc, căci ochiul ager al lui Iorgu vede peste tot locul, iar cravașa ce poartă vecinic la cismă croește pînă dă singele.

Dar ochii lui stăruesc mai mult asupra uneia din deslegătoare: Florica Pahonțului. Sub cămășuța de pînză 'n patru ițe, i se ghicesc gurguielile sînilor rotunzi, iar mișcarea ne 'ncetată a trupului descoperă frumusețea formelor ei feciorești. Muncește fără preget și nu-și ridică de loc ochii din pămînt, căci simte pironită asupra ei privirea pîzezișă, hoțească, ispititoare a logofătului.

Și 'n huetul batozei ce mistue munca atîtor brațe, gîndul copilei se turbură de o amintire.

I-a răsărit într'o seară ca din pămînt, drept în fața ei:

— Da 'ncotro, Florico?

— Ia acasă, boerule!

— Mai stai nițel să-ți spuî două vorbe.

— Aș... Nu, că m'așteaptă mama.

Și inima copilei se strînsese de frică, iar ochii ei priviau în fundul drumului prăfuit de printre țarinele peste cari începuse a pluti Amurgul.

Dar logofătul o și apucase de mînă:

— Ei! Stai nițel că doar n'o fi foc!.. Ti! Ce ochi de șerpoaică mai ai!.. Ce-a fost frumos nu 'mî-a scăpat, nici tu nu-mî scapi, fetițo!

Florica tremura vargă și ochii începuseră a i se 'nroura de lacrimi, iar căpșorul minunat, înecat în plete curgătoare, i se 'nclina încet-încet pe umăr, cum se 'nclină o floare la suflarea vîntului de seară...

— Dă-mî drumu', boerule!

— Las' că nu te mînc, sălbateco!

Și logofătul dă s'o sărute. S'a smuncit din mîna lui cu toată vigoarea și iuțeala unei căprioare speriate, fugind într'un suflet pînă 'n marginea satului.

Și de atunci amenințarea lui Iorgu îi sună mereu în urechi:

— Ce-a fost frumos nu 'mî-a scăpat; nici tu nu-mî scapi, fetițo!

Iar cuvintele acestea îi sfredelesc inima ca un fier reșit în foc...

...Soarele ride în răscrucele cerului... Valuri-valuri joacă pe lanurile n'departate răsfringerea razelor lui dogoritoare... Un nor strălucitor ca zăpada coprinde un fătal de cer. Ți se pare un munte fantastic de strălucire orbitoare, ceva dintr'o apoteoză dumnezeiască...

— Svirle, măăă!

Și snopii curg, curg ca aurul; iar batoza urlă și debășcăluște în vînturile-î puternice boabele ce vor pleca mîine-poimîine peste nouă mări și nouă țări.

Femeile rînduite în dosul mașinei abia mijesc în viscolul de pleavă măruntă, iar palele de pae curg ca un șiroi de chihlibar, curat ca lumina soarelui.

— Aide, faa!

Nu-î mai tace gura logofătului Iorgu, și vocea lui bagă fiori în oase.

De trei orî s'a dat jos de pe batoză și iar s'a urcat. Îi clocotește 'u vine o dorință sălbatică și n'are astîmpăr.

De la un timp mașinistul dă presiune și măi mare la vapor. Vijiiie cureaua și merg roatele ca vîntul turbat. Nu se măi aude nici un glas de om; chîiar glasul logofătului a amuțit, căci torentul energiei uimitoare ce se revarsă în aceste momente atrage în vîrtejul lui pe toată lumea, și logofătul s'a băgat la val. E o luptă crîncenă între puterea năprasnică a aburului și puterea atîtor brațe de oameni.

Dudue pămîntul de sbuciumul batozei...

Din cînd în cînd boabe răslețe, svirlite de șinile tobei isbesc ca niște alice 'n obrajii coșarilor. Șuvoae curg grăunțele 'n saci... Tîrșurile de pae se îndesesc.. Vînturătoarea hurue ca o trăsură...

...Și 'n văzduh i-atita splendoare, dar cine stă să se uite la ea?

Mîinile apucă, aruncă, învîrtesc, țin, ridică; vinele se umflă, mușchii se impietresc, sudorile curg pe frunți, se preling pe sprîncene, scapătă 'n ochi, ajung pe buze unde li se simte sărătura, sîngele fierbe și inima bate nebună...

Într'un tirziu, logofătul Iorgu ese de la val și, după ce măi răsufă o leacă:

— Florico, ia du-te tu pin' la curte și adu'mi catastivul de zile.

Fata s'a coborît de pe batoză, s'a scuturat de frînturile de spice ce i se furișaseră pe supt cămașă și a pornit spre curtea boerească...

* * *

— Ai auzit, lele Smarando?

— Ce păcatele s'auz, fa Iinco?

— Auzi că cică și-ar fi bătut joc logofătul Iorgu de fata Pahonțului...

— Păi cum, fa... Așa am auzit și eu... Mititica! de aia nu se măi vede ea nicăieri. I-o fi rușine să măi scoată capu'n lume.

— Vai, fa lele Smarando, ce șarpe! Mîncă-l'ar viermii ai neadormiți de logofăt spurcat!

— Să-l trăsnească Sfîntul Ilie, fa fetico... ce foc pe alde bîetu' Pahonțu!..

— Ba să mai zică! Ce păcat, Doamne, pe bîeții oameni!... Apoi, te las sănătoasă, lele Smarando!

— Mergî sănătoșică, Ilincuțo.

Și pîn' a nu se despărți, vecinile clatină din cap, ducîndu-și cite o mîină la gură în semn de mirare și de groază.

Gurile satului macină care cum se pricepe: «Auzi, d-ta, surată!»—«Ba să zică, cumătră!»—«Nu l'ar mai răbda, al de sus!»—«Mititica!»: Și valul vorbelor pornește 'n tot satul și vestea rea ajunge mai iute ca glonțul.

Ci 'n vremea asta, Florica Pahonțului, zăcea în pat. Chiar în ziua nenorocirii, a sosit acasă, galbenă ca fiartă 'n ciară. I se tăiaseră puterile și înfrigurată:

— Mamă, dă-mi nițică apă, că mi-e rău!

A căzut apoi în pat, clănțanind din dinți.

Baba Cerchiia i-a descintat de deochi, i-a descintat pe spaîmă și i-a dat să bea apă în care aș sfiruit doi-trei tăciuni. Dar fata ardea și se svîrcolia și svîrlea țolul după ea; și vorbea 'ntr'aiurea: «Săriți!... Mamă!... Logofătul, mă mănîncă logofătul!...» Și biata Cătrina Pahonțu pricepu ce are fata ei pe suflet și nu știa cum s'o mai ia cu vorba: «Taci Florico, mamă! Taci și dormi, suflețelule... că uite, ai să te faci bine și avem să mergem la tîrg...»

Dar boala se ținea scaîu.

Numai seara, o mai răcorea și atunci gîndul nenorocirii ce-o lovise îi seca sufletul de jale. Lacrămî ferbinți îi curgeau pe obraji, înnodîndu-i-se supt bărbie, și cu capu'n pernă, copila suspina înăbușit:

— Ah! Doamne,... Doamne, nenorocita de mine!

Și iar sbucnea în hohote de plîns ce 'i rupeau inima.

Dar de la o vreme, a dat Dumnezeu de s'a mai răcorit copila de boală. Și lacrămî nu-i mai curgeau pe obraji, iar fața suptă de boală se liniștise ca un chip de sfîntă. Ochiu duși în fundul capului, sgăurați priviaș veșnic pe fereastră și nici un oftat nu mai eșia din pîeptul în care sîngera o inimă de fată nenorocită.

Ci numa 'ntr'o sară copila s'a lipit sfoasă de mama ei:

— Uite, mamă, Craiū nou!

Iar bătrîna, să mai veselească inima fetiș, a 'nceput să bată din palme cum fac copii.

Uuu! Craiū nou!

Sănătoși ne-ai găsit

Sănătoși să ne lași!

— Mamă dragă, n'am mai văzut așa frumos craiū nou!

— Las' c'o să mai vezi, Florico!

În seninul albastru, Craiū nou părea o frîntură de verigă subțire suflată cu argint...

— Frumoasă-î, Doamne, lumea!

Și, acoperindu'și fața cu mîinile, copila s'a rezemat de ușorul ușei, rupîndu'și pieptu'n hohote de plîns de 'ngropăciune...

Undele apei se fugăresc la vale, cîpciind pe la coturî. Sălcii bătrîne își pleacă buchete de ramurî ce staû de vorbă cu apele călătoare.

Întunerec...

N'o vezi pînă 'n malul cel-l'alt, dar o *simfî* cum curge liniștită, nepăsătoare. Așa-i gîrla.

Florica vislește pe 'ntinsul ei... Cite-un pește se bate la adîncurî și turbură liniștea nopții...

Copila s'a oprit... Puterea apei îi duce luntrea la vale... Visla cade din mîinile ce tremură... Se ridică 'n picioare și 'și face cruce.

— Doamne, ai îndurare de o nenorocită!...

Oglinda întunecoasă a apelor călătoare se sparge cît ai clipi din ochi și valurile ei se 'ntind în rotogoale îndepărtate, ceruind mormîntul ce nu s'o mai ști mîine.

Dar undele se micșorează, oglinda întunecoasă s'a 'nchegat din nou și apele călătoresc mai departe, liniștite, nepăsătoare...

...Doar pe la coturî le mai auzi cîpciind...

MIRON ALDEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

REGĂSIRE

Pe drumul vechiû, în focul apusului de soare,
Mă 'ntorc din pribegie și viû spre tine iarăși,
Revád copacii, foștii, tăcuții mei tovarăși;
Iar galbenele frunze îmi sună sub picioare.

În ceața aurie, ca'n zile depărtate
M'aștepți. Și-mi pari mai tristă, mai negri îți sint ochii;
Dar cînd te simt aproape, din crețurile rochiî
Din nou mă impresoară miresmele uitate.

Și viû atunci spre tine, dorindu-te mai tare,
Și, în parfumul mindru din firea ta întregă,
Vreaû s'amețesc o clipă iubirea mea pribegă
Unindu-ne în calda, divina sărutare.

„ANECDOTE BOTEZATE“

— ULTIMA OPERĂ A D-LUI SPERANȚĂ —

Noi Ardelenii suntem mai puțin pretențioși pînă și la glume. Ridem ca niște copii de ori-ce lucru de nimic. În locul umorului subtil, a vorbelor sublinate și cu două înțelesuri, a jocurilor de cuvinte, pline adeseori de spirit scâpărător, preferim o cimilitură de la țară, o glumă românească sănătoasă. Și cu toate astea anecdotele d-lui Speranță nu ne fac nici cald, nici rece. Eū cel puțin nu m'am putut hotărî vre-o dată să prind inimă, citind volumele acestui autor productiv, care apelează atît de des la epiderma binevoitoare a publicului românesc. Și în categoria mea vor fi mulți, pentru motive foarte ușor de înțeles.

Cu autori de literatură umoristică lucrurile staū ast-fel. Sau aū un dram de talent original, inventiv, și-l manifestă, sau posedă oare-care spirit de imitație a umorului unei paturī sociale, a poporului în primul rînd, și se mărginesc la atît. D-l Speranță talent original nu are și nu e nici imitator credincios; literatura făcută de d-sa este prin urmare o literatură hibridă, nici artistică, nici populară, ci artificială.

Cine-va a botezat pe d-l Speranță cu numele *Amplificescu*. Epitetul e cit se poate de potrivit cu caracterul scrierilor d-sale. Un singur motiv de haz, o vorbă glumeață din popor, în peana d-sale se face o anecdotă de câte-va pagini.

Romînul nu e vorbă-lungă la glume. Din două-trei propoziții își toarnă șotia pe nerăsufiate. D-l Speranță începe însă totdeauna cu Adam, sau, cînd e vorba de vre-o iapă furată, cu Eva, și termină cu epoca d-sale. Asta e peltea, e vin botezat cu apă, dar așa fel, că nu mai recunoști urma vinului. Și lungimea e un mare cusur, pentru-că în gluma populară fiecare cuvîntel își are locul, și cuprinsul sēu și cine nu prinde acest rost, dovedește că nu e artist.

Dar d-l Speranță mai «amplifică» și pe alți scriitori, anecdotiști mai vechi și unii chiar mai dibaci, cum e Anton Pann. Finul Pepelei însă era din altă stofă și nu făcea spirit de cabinet. Acela era un adevărat echilibrist în povestirea glumelor, arunca scînteii în toate părțile, întrețesa «proverburī» potrivite cu situația, așa cum învățase el de la Moș-Albu. Și, dacă ar fi fost stăpin pe o limbă mai mlădioasă, nu s'ar fi înrudit nici odată în sârbezime cu d-l Speranță.

A relua subiecte tratate de alții nu constituie o vină literară; dar a le complecta pînă la nerecunoaștere, cum e cazul acesta, și a nu presenta un progres sau cel puțin o variație în noua prelurare, probează că ai săvîrșit un lucru cel puțin inutil. Iată pentru ce noul volum al d-lui Speranță nu înseamnă o îmbogățire a literaturii romine.

«Anecdote botezate.

— De ce botezate?

— Dar Ion de ce e Ion? Gheorghe de ce e Gheorghe? Ca să poată înțelege despre cine și despre ce este vorba, oamenii au dat și dau nume oamenilor, lucrurilor etc. Eū am dat nume acestuī volum după anecdota ce o are la început»...

Ast-fel cuvintează d-l Speranța în prefața sa, și nu e spiritual de loc, de oare-ce «anecdota» din fruntea volumului e intitulată «De scăpat».

Dar să ne oprim puțin la această pagină dintii. Acțiunea anecdotei se petrece pe-o rogojină, într'un han din Mizil, și se termină cu un dialog grotesc între hangiu și un hoț:

— «Mă scap», mai zice hoțu-apoi
 Și negustorul iară:
 «Ascultă, bade, mă'nțelegi
 Și eși, te rog, afară». —
 Iar badea colo, parcă'î surd,
 «Mă scap», mai strigă iară —
 Iar negustorul, mă'nțelegi
 — «Și ieși mai iute-afară!»
 Cînd hai de-odată în sîrșit
 Și hoțul supărat,
 Voind să strige pe femeie
 Rostește: «m'am scăpat».
 — «Așa? măgar și porc ce ești,
 De cînd îți zic mereu să ieși
 Și tu acum aice?»...

Ori-ce cetitor va înțelege, că această anecdotă, care, stînd în fruntea volumului ar fi trebuit să fie ca o fată mare din fruntea unei hore, avea nevoie de-a fi botezată cu vre-un antiseptic, înainte de-a trece în mîinile mulțimei. Adevărate glume de «cabinet», așa cum le face d. Speranța asupra preoților, țiganilor, sfinților și ovreilor săi, spirit culinar și uneori respingător de trivial!

Și nu într'una sau două e ast-fel, ci în majoritatea anecdotelor «mă-nîncă borș» — cum se exprimă d-sa vorbind de «Isus in Capernaum» — și nu o face cu perdea, cu vre-o floare de stil, ci *coram publico* povestește de mirosurile ovreiului («Dacă *pute el* atunci să am eū atîta bine», p. 29), sau despre-o domnișoară, care întră la *spîferie*:

— Bună sara.
 — Bună sara.
 — Domnule, mă rog ertați
 Curățenie ușoară, n'ați putea ceva să-mi dați?
 — Cum ușoară, domnișoară?
 — Domnule. mă rog, aș vrea
 Ca să-mi dați ceva știți, care
 Lesne poate să se ia.
 — Așa lucru, Domnișoară
 De voiți vă pot căta
 Numai dacă vr'o minută m'așteptați.
 — Voi aștepta...

Ați ghicit ce urmează. Spițerul face o glumă mai dihai de cit ale d-lui Speranța și-i dă domnișoarei o «curățenie», fapt eternizat în alte două strofe.

Nu știu prin ce localuri și chichinețe o fi umblat d. Speranță după materialele (era pe-aci să zic materiile) sale anecdotice, ceea-ce simt însă este, că acest volum e la un nivel și mai jos de cit anecdotele *pipărate*, cele *afumate* și cele *de post* și cum se mai numesc frumusețile literare anterioare, străbătute în mulțime. Versificația d-lui S. e tot mai neajutorată, tautologiile tot mai dese, umpluturile ca «unde-va», «cînd-va», «oare-cine», «uite-vezi» și alte puțin geniale *truc*-uri de-a provoca hohote de rîs revin în și mai mare desordine. «Falimentul umorului și al bunului simț», trebuia să-și boteze volumul, fără multă șovăire.

*

Anecdotele, prin caracterul lor didactic, prin tendința lor moralisatoare și prin satira ușoară aū un rol frumos în educația unui popor, dar pot deveni destul de periculoase pentru gustul unui public ne-orientat. Casul din urmă e cu anecdotele d-lui Speranța.

Pătrunzînd în cărțile de școală, în revistele populare ca: «Albina» și în ziare cotidiene, glumele aceste, iaū o întindere dăunătoare misiunii educative ce o are literatura. Ele falsifică pînă și morala cea mai de jos a poporului, și se forțează nota pornografică într'un mod unic pînă acum la noi.

Se simte și aici urma aceluī curent nenorocit de spirit fals și superficial contra căruia trebuie să se ridice o stavilă, lăsînd la o parte ori-ce considerațiune.

IL. CHENDI.

SOLDATUL

— După CHAMISSO —

Suntem chemați să-ī dăm sfîrșitul
A dezertat, s'a dus din rînd;
Și 'mă era prieten, 'mă-era frate,
De suflet frate și de gînd.

O, dacă n'ar mai avea capăt
Această cale'n care merg...
Ce jalnic sună glasul tobei:
Pe-ascunse lacrimile'mă șterg.

Iată-ne ajunși! Legați-ī ochii!..
Ce simt, ce simt nu pot să spuī.
O rugăciune — cea din urmă...
Apoi țintim asupra lui.

Țintesc. De n'aș avea simțire!
Atit de mult ce ne-am iubit...
Străinii toți aū tras alături,
Dar glonțul meu l'a nimerit...

MARIA CUNȚAN.

Socoteală definitivă cu D. Pompiliu Eliade

II

D. Eliade crede că anumite descoperiri «răstoarnă toate cunoștințele și toate siguranțele noastre». — De loc. Ranke a scris cu dreptate: «Cînd cineva întreprinde numai cu spirit serios și studios de adevăr cercetări în oare-care măsură întinse în monumente autentice, descoperirile mai târziu vor defini mai bine punctele speciale, dar trebuie să întărească totuși în urmă adevărurile fundamentale» (v. a mea *Despre concepția actuală a istoriei și genera ei*, București, 1894).

D. Eliade recunoaște căutarea metodică, științifică a adevărului în istorie, dar ea i se pare că «nu servă așa zicînd decît de subsol istoriei». — Frumoasă figură și mare adevăr.

Vorbind «de anumite genuri istorice», d-sa califică corespondența drept un gen «chiar» liric, aparținînd «romanului». Vedeti: aceasta e scrisoarea. Mai departe: «Corespondența se silește să ne dea mai mult descrierea faptului decît a persoanei care îl povestește». Așa ar fi, bună oară, o scrisoare de dragoste, tot corespondență, și cit de importantă pentru istoria culturală! «E mai prețioasă din punct de vedere obiectiv.» Tocmai. «De obicei se lasă să treacă o vreme mai mult sau mai puțin îndelungată după împlinirea faptului înainte de a se povesti prin scrisoare.» Așa de pildă, cînd e bolnav cineva sau ai nevoie de bani: nu e așa?

Dar memoriile!? Ele «sînt un gen literar osîndit istoricește în majoritatea casurilor». Sărman Neculce, mare autor de memorii și luminătorul nostru al tuturor! — Dar, zice d. Eliade, autorul de memorii e interesat. — Dar de aceia avem critica! — El e bătrîn și a uitat... — Nu atîta cît noi, cari n'am văzut lucrurile, ca dînsul.

Fără legătură ni se presintă o scrisoare a lui Jean Jacques Rousseau relativă la o anume doamnă și la o anume domnișoară Le Vasseur, despre care d. Eliade nu bănuiește nimic. Dar domnișoara e tocmai vestita Teresa, nevasta fără cununie a scriitorului!

Taine, ale cărui însușiri artistice și științifice nu s'ar fi ajutat de loc, e foarte rău tratat de d. Eliade. D-sa rîspinge teoria mediului pentru cuvîntul că în aceeași țară, în același timp (și adăugim cu alte origini de rasă și în alt mediu social) unii poeți lirici au scris într'un fel, alții altfel, ba încă și pentru aceia că unii au avut mai mare talent, alții mai mic!

Venind la critica literară, d. Eliade, critic la ziarul «l'Indépendance Roumaine», crede că nici o activitate intelectuală nu oglindește mai complet un suflet (îi vom aplica îndată d-sale însuși teoria). «Critical», scrie d-sa. «e o ființă (nemțește ar fi: «ein Geschöpf», franțuzește: «une créature, un être») cu bun gust («de bon goût»), o ființă înzestrată cu pricepere, dar mai ales o ființă înzestrată cu autoritate... Criticul e o ființă care a văzut mult, a cetit mult, a simțit mult, a reflectat mult... E temut de artiști și ascultat de public...»

N'ați recunoscut pe d. Pompiliu Eliade? Și totuși elocventul pasagiu a fost scris pentru ca «domnii studenți» să-l recunoască, — și să-l admire.

III

Să vedem acum pe d. Pompiliu Eliade ca om al metodei, ca deslușitor sistematic al grelelor probleme care, prin marea lor însemnătate, trebuiau să cheme atenția sa luminată.

Vom întrebuința pentru constatarea acestei însușiri cele trei volume franceze, care cuprind foiletoanele din «l'Indépendance Roumaine».

Va zice poate vre unul dintre mulți prietini ai slăbiciunii, inofensivității d-lui Eliade că nu se poate căuta spirit metodic în ast-fel de *Causeries* destinate unui public special, pregătite pentru «lumea bună» către care se adresează în parte ziarul frances. Obiecția nu e însă îndestulătoare. Întiiu, pentru că d. Pompiliu Eliade e profesor-agregat la Facultatea de litere, deci se cuvine să fie, dacă nu un om de știință, măcar un serios om de școală, care, chiar cînd se adresează publicului celui mai mare și celui mai ușor, trebuie să-și păstreze însușirile ce sînt în chip necesar legate de ocupația sa de căpetenie. Al doilea, fiindcă, precum se vede și acum prin exemplul d-lui Nerva Hodoș, «l'Indépendance» nu cere de la colaboratorii săi literari apucături fluturatece de «cronicar monden», sărind, pe funiile abia văzute ale unei elegante aproape femeiești, de la un simulacru de ideie la alta. Al treilea, fiindcă articole care ar avea menirea de a fi cetite între cutii de pudră și flacoane de toaletă nu se adună în volume și nu se precedează cu prefete impunătoare. Și, al patrulea, fiindcă asemenea jucării ale unei fantasii ușoare nu se presintă ca lucrări științifice, care ar da dreptul la o înaintare în cariera unui profesor superior.

În Prefața sa, d. Eliade ne pregătește după cuviință pentru adîncile analize care vor urma. D-sa, care a auzit vorbindu-se în timpurile din urmă, de nevoia unei culturi naționale, nu înțelege că o asemenea cultură nu poate fi sprijinită, în închipuirea nimănuși, de un ziar frances care apare în București pentru a răspîndi în străinătate vederile politice ale unuia din partidele noastre, pentru a transmite acolo știri despre noi și în sfîrșit a da hrana zilnică a jurnalului părții însemnate a societății bogate românești care e alcătuită din străini neromanizați sau din Romici înstrăinați. D. Eliade a consimțit, în schimbul unei lefi de colaborator, să scrie despre literatură și teatru într'un ast-fel de ziar: în ce limbă putea să scrie decît în limba ziarului? Și ce rost pot să aibă explicații în această privință?

D-sa însă le crede de nevoie. Ni spune că, precum astăzi scrie franțuzește, ar fi scris ieri în grecește-modern, iar pe vremea lui Matei Basarab în slavonește; minî, cu progresele ideii naționale, ar scrie în romînește. Însă: limba slavonă nu era la noi o limbă de modă, ci o limbă de Stat, de Biserică, de «erudiție»; un ziar în grecește-modern n'ar fi putut stabili legătura cu Apusul, care — să ne ierte d. Eliade — nu vorbește încă grecește-modern, și «l'Indépendance» urmărește în linia întiiu tocmai acest scop; și, fiindcă-l urmărește, ea, sau alt ziar ca dînsa, vor fi totdeauna necesare, și Pompiliu Eliazi perfecționați ai viitorului vor scrie tot franțuzește, de și mai bine decît astăzi.

În aceeași Prefață, d-sa crede că iea armele criticii, prin atitudinî «languoase» ca acestea: «Je pense a laissez-moi penser tranquillement. Il doit tout de même résulter quelque chose d'une pensée honnête et calme qui se déploie... Une œuvre ne vous plaît-elle pas? Évitez d'en parler autant que possible.» Nu, ferească Dumnezeu. Ori-cine are voe, de sigur, să cugete în pace. Din moment ce-și tipărește însă cugetarea, aceasta dovedește că vrea să exercite o influență, care se împuternicește prin titlul oficial pe care-l poate pune tipăritorul lingă numele său. Și cărțile de influență rea, care răspîndesc idei și sentimente false, nu se trec supt tăcere decît de spiritele iertătoare, fiindcă sînt nehotărîte, ci se combat!

Și acum venim la analizele literare ale autorului acestor «Causeries». Asupra spiritului în care ele sînt făcute și menirii pe care o au, ne-

lămurește d. Eliade și în Prefață. D-sa vrea să-și «curarisească bolnavii» adecă francomanii pentru cari mai ales crede — și crede greșit — că apare «l'Indépendance». Pentru aceasta, li va vorbi de cărți românești, de piese românești, «à peu d'exceptions près, cela va sans dire» (de ce adecă?). Însă nu e vorba de limba în care au fost scrise cărțile de care se ocupă d. Eliade: aceasta nu constituie măcar caracterul național al acestor cărți. Și, chiar dacă *sufletul* din ele — acesta e esențialul — ar fi românesc (ca la un Iosif, și nu ca la un Haralamb Lecca), nu urmează că el va pătrunde neapărat în lucrarea criticului, care va aduce astfel înapoi la poporul lor pe desnaționalisații noștri. Dacă d. Eliade s'ar fi învățat măcar a simți românește, atunci și-ar ajunge scopul, și ar putea foarte bine să vorbească și de lucrări chineze, iaponese și malaesc, numai să vorbească pe înțelesul nostru și pentru folosul nostru. Iar, dacă ar fi înțeles menirea ziarului unde răzbătuse, pentru un timp pe care l-ar fi dorit mai lung, d. Eliade ar fi căutat să intereseze străinătatea de mișcarea noastră literară, înfățișându-i produsele de căpetenie ale acesteia cu toată pregătirea și toate lămuririle trebuitoare. Dar n'a înțeles și n'a făcut-o.

Cît despre spiritul analizelor sale, d-sa ne luminează apoi, în «Lettres sur les limites de la peinture et de la littérature» (vol. I), unde, pentru întâia oară, pășește ca înlocuitorul bătrînului, demodatului Lassing, care a scris și el așa ceva pe vremea lui proastă. «Criticul obișnuit e un fel de parazit al operei de artă.» Aiurea (vol. II, p. 41), d-sa, ca un drăgăstos copil alintat — ceia ce-l prinde așa de bine! — mărturisește că ar fi fost bucuros să facă ori-ce altă ~~mai bine decît~~ critică (și noi nu mai puțin!). Dar... sînt necesitățile inexorabile ale vieții de profesor: «Ești pus acolo (pe catedră) ca să faci să înnainteze cu un grad nivelul intelectual al țerii tale, ai răspunderi, trebuie să servești de exemplu.» Da, așa e: numai la alții, conștiința acestei nobile chemări nu e întovărășită de tristețea pentru zburdălnicia încătușată. Dar totuși, zice d. Eliade: «eu întrebuițez cel mai mic pretext ca să vorbesc de alta decît de autorii mei». Foarte mulțămim; numai atunci să se fi adoptat altă formă, să se fi lăsat în pace autorii, dintre cari unii merită să se ocupe cineva serios de scrierile lor, și, în loc de false analize literare, să ni se fi dat sincer niște: Încercări de parodoxe filosofice, singurul lucru pe care l-a făcut și — sînt convins — îl poate face d. Eliade.

(Va urma.)

N. IORGA.

DOR DE ȚARĂ

— DAINĂ DIN LITVANIA —

*Aș vrea s'adorm, să dorm mereu,
Și n'aflu loc în nici o parte.
Și dor mi-e, dor de satul meu,
Și satul meu e-așa departe!*

*S'aș vrea să merg, să merg mereu
Și dor mi-e, dor mi-e de-o grădină,
Grădină mândră 'n satul meu —
Acolo aș găsi hodină.*

*Acolo vîntul pe 'nserat
Adie dulce și suspină, —
S'aș tot dormi netulburat
Sub flori de cimbru și sulfină.*

ST. O. IOSIF.

NOTE

Eminescu și cestiunea evreiască. — Unul din cetitorii revistei noastre, distins economist și cugetător politic, care prin operele sale științifice și prin agitațiunea neobosită a unui sistem de idei sociale sănătoase, pur românești în ființa lor, însemnează o forță importantă în mișcarea noastră culturală,—și-a exprimat dorința de-a cunoaște versurile despre Evrei (suprimate de Eminescu) din fragmentul ce-l publicasem în articolul «Eminescu și Moldova» (Sămănătorul, 1903, p. No. 40). Cestiunea evreiască în România fiind una din problemele cari au preocupat foarte mult pe genialul scriitor, mai ales în articolele sale politice, — mă grăbesc cu plăcere a reproduce aici toate acele versuri, în forma lor originală:

«Și lepra omenirii, spurcata jidovime,
Mereu, mereu se 'ntinde și n'o oprește nime;
Și [cu] venin și (cu) moarte ea singele ți-l împle,
Cu ochii reci toți fiii o lasă [să] se 'ntimple!
Un neam murdar și lacom și sugător de sînge
Din tine se hrănește și nimeni nu te plînge;
Să-ți vinză [ei] vor haina fășie cu fășie,
Să nu mai fie 'n țară-ți o sfoară de moșie
De cit în mina neagră a idrei jidovești;
Cînd plîngî, atunci te 'ntreabă cu toții ce voiești».

CCU Cluj - Central University Library Cluj

Iar acum, să mi se ierte o lămurire. N'am reprodus dela 'nceput aceste versuri, fiind-că le văzusem șterse de însăși mîna poetului (cu aceeași cerneală și cu același scris, deci chiar în timpul concepțiunii fragmentului), cea ce poate constata ori-cine are la 'ndemîna textul lor autentic. Gîndul mieu fusese să dau o probă mai mult *literară* despre iubirea poetului către Moldova; de aceia nu mă crezeui îndreptățit a reproduce și versurile, pe cari poetul, el însuși, le eliminase din fragment. Le-am copiat însă, pentru a le utiliza mai tîrziu, cînd — în cercetările asupra ideilor politice ale lui Eminescu — voi avea să tratez și despre atitudinea lui în cestiunea evreiască. Atunci găsesc că e locul ca, întemeiat pe 'ntregul material de fapte cules din articolele lui și din manuscrise, să încerc a reda în toată lumina ei concepțiunea unitară, politiceste obiectivă și 'n acelaș timp foarte romîneasă, pe care marele cugetător o represintă într'una din cele mai vitale probleme ale neamului nostru.

*

«**Romînia de peste Milcov.**» — În presa noastră, foarte variată sub toate raporturile, invențiile cel puțin originale, dacă nu de-a dreptul geniale, sunt fenomene de toate zilele. Din vreme în vreme, cînd cetitorii ne cer să-i mai «inseninăm» puțin, sentimentul nostru de recunoștință se adresează tot-d'a-una generoaselor gazete, cari sunt darnice lucru-mare în prilejuri de veselie. Așa, după-ce un celebru «causeur» *agregat* a descoperit data *nașterii* Romîniei, fixînd-o cu toată siguranța prin anul 1877, citim acum, într'o gazetă oare-care, un comunicat oficial prin care clăburile unui partid politic din «*Romînia de peste Milcov*» sint rugate să-și trimită delegații la nu mai știm care întrunire publică. Admirabil! Spiritalul redactor al comunicatului a fost menit de geniul cel bun al neamului nostru să resolve printr'o singură lovitură de... condei una din

cele mai dureroase (pentru unii) probleme ale idealului unității noastre culturale. De-acî nainte, cea din urmă moștenire a unui trecut istoric, pe care mulți țin să-l uite cu orî-ce preț, este... lichidată. Nu mai există nici Moldova, nici Ardealul, nici Basarabia, nici Macedonia, nici Dobrogea chiar, nimic, nimic... Ci avem — pentru toți Romîni, vechi și noi — nu o singură Romînie, ci mai multe... Romîni: Romînia știută, apoi Romînia de peste Milcov, Romînia de peste Carpați, Romînia de peste Prut, Romînia de la Pind, Romînia de la Marea Adriatică și Romînia dela Marea Neagră. Cine vrea să mai descopere vr'una (pentru Bănat de pildă), studieze o hartă geografică, descopere rîurile orî munții hotarnici, și neamul romînesc îi va ridica un monument; orî, în cazul cel mai rău, un premiu agonisit din pungile cetățenilor celor vre-o zece Romîni îi va duce faima peste țări și mări. O singură teamă, în bielșugul de bucurii, ne cam neliniștește: nu care cum-va cabinetele europene să fie alarmate, în vremile astea de crize internaționale și de probabile schimbări în statu quo. Căci atunci, o intervenție solidară a marilor puteri față cu micul nostru regat (născut la 1877 și avînd abia 26 de primăveri) ar urma fără îndoială. Ceea ce ar fi un rău, dacă nu pentru noi toți, desigur pentru providențialul creator de Romîni: spre a fi salvată buna reputație a țării în politica externă, o expulsare a îndrăsnețului făcător de țări s'ar impune ca o necesitate europeană, iar expulsarea s'ar face, firește, peste granițele *tuturor* celor vre-o zece Romîni.

I. Sc.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

BIBLIOGRAFIE

Aperçu sur la Roumanie par M. ADRIEN PERRET-MAISONNEUVE; Paris, 1903.

Un Frances care a trecut rîpede, foarte rîpede pe la noi, a ținut la întoarcerea sa în Paris o conferință despre Romînia, întovărășind-o de Prefața unui profesor de școală comercială și de cîteva gravuri. Conferința e de o rară slăbiciune și de o superficialitate, cu care, ce e dreptul, ne-am cam deprins cînd se vorbește peste hotare de noi. Cele cîteva pagini ce am cetit nu cuprîndeau nimic interesant și exact. Dar orî cine ține la arta noastră va admira frumoasele desenhuri ale d-lui Costin Petrescu, acum la Paris: nici o dată natura și țeranul nostru n'au figurat mai bine în gravură. Dacă d. Costin Petrescu e stăpînul clișeeilor, n'ar putea să le trimeată într'acooce, unde și-ar găsi locul pe lingă un text mai potrivit?

* * *

În «Buletinul Societății de Științe din București-Romînia (*sic*)», d. dr. Sava Athanasiu tipărește (an. XI, no. 1, 2 și an. XII, no. 5) un lung studiu despre fundamentalul geolog ce a fost Grigore Cobălcescu, unul din cei mai muncitori și mai ageri reprezentanți ai generației ce se stinge. Scrisă cu dragoste, — d. Athanasiu a fost elevul și asistentul de laborator al lui Cobălcescu — și cu deplină competență, această lucrare de 70 pagini formează una din cele mai bune biografii ale oamenilor de știință și învățătorilor Romîniei.

N. I.

Prin administrația revistei „Sămănătorul” se pot procura următoarele cărți:

	L. B.
N. Iorga. — Istoria literaturii romine din secolul al XVIII	
2 vol.	20.—
— Istoria populară a lui Mihaiu-Viteazul	
Ovid Densusianu. — Histoire de la langue roumaine	20.—
St. O. Iosif. — Patriarhale	2.—
— Poezii	1.50
— A fost odată (poveste în versuri)	1.50
— Romante și cîntece de Heine	2.—
II. Chendi. — Preludii (articole și cercetări literare)	2.50
— Inceputurile ziaristiceii romine	1.—
— Zece ani de mișcare literară în Transilvania.	1.50
Z. Bîrsan. — Visuri de noroc (poezii)	2.—
Maria Cunțanu. — Poezii	1.—
Vasile Pop. — Din oca vieții	1.—
Ion Gabrovanu. — Dina și Dana (nuvelă)	2.—
Ion Adam. — Rătăcire (roman).	3.—
— Sibaris (roman)	3.—
D. Anghel și St. O. Iosif. — Traduceri din Verlaine.	2.—
—————	
H. Ibsen. — Ziua 'nvierii (dramă în 4 acte) traducere.	1.—
H. Suderman. — Ion Botezătorul (traged. 5 acte) trad.	1.—
—————	
Ion Bogdan — Documente și regeste privitoare la relațiile țării ruminești cu Brașovul și Ungaria.	6.—
—————	
«Sămănătorul» Anul I (1902) vol. I și II	7.—

A apărut:

Ion Ciocîrlan. — Pe plaiu. (Schite de la țară).

Dorind ca revista noastră să pătrundă cât mai adânc în sînul poporului românesc, aducem la cunoștința PREOȚILOR, ÎNVAȚATORILOR și STUDENȚILOR — de aici și de peste munți — că Administrația „Sămănătorului“ va tipări pe viitor

O EDIȚIE POPULARĂ

care se va desface numai prin abonament anual cu prețul de 6 LEI, plătiți înainte.

Rugăm ziarele române din patrie cât și de peste munți să aducă această înștiințare la cunoștința publicului cetitor.